

شورای عالی حوزه علمیه قم
مرکز مدیریت حوزه های علمیه خواهران
مدرسه علمیه الزهرا (سلام الله عليها) شهرستان شیراز
مقاله سطح ۲ (کارشناسی)

عنوان

مدیریت معنوی امام سجاد (علیه السلام) در عرصه اجتماعی و سیاسی

استاد راهنما

سرکار خانم رضوی

پژوهشگر

کبری مرادی مطلق

زمستان ۹۷

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

شورای عالی حوزه علمیه قم
مرکز مدیریت حوزه های علمیه خواهران
مدرسه علمیه الزهرا (سلام الله عليها) شهرستان شیراز
مقاله سطح ۲ (کارشناسی)

عنوان

مدیریت معنوی امام سجاد (علیه السلام) در عرصه اجتماعی و سیاسی

استاد راهنما

سرکار خانم رضوی

پژوهشگر

کبری مرادی مطلق

زمستان ۹۷

چکیده

این مقاله مدیریت معنوی امام سجاد (علیه السلام) در امور اجتماعی و سیاسی را مورد بررسی قرار می دهد. دوران امام سجاد (علیه السلام) با دوران بسیار سختی مصادف شده بود. ارزش های دینی به شدت دچار انحراف شده و گستاخی « بنی امیه » به حدی رسیده که مردم را برده خود می دانست. اوضاع مردم در این دوره طوری بود که دو گروه فقط می توانستند در امنیت باشند؛ گروهی که نسبت به جامعه بی تفاوت بودن و گروه دوم گروهی که در برابر موقعیتی داشتند که دین و شریعت خود را قربانی شکم ، غریزه و موقعیت می کردند. امام (علیه السلام) در این زمان به طور دائمی از خود مراقبه و محاسبه داشتند و اعمال خود را در برابر خدا به طور دقیق انجام می دادند. آن حضرت در همه امور اجتماعی اخلاص خود را مدیریت می کردند و بیشترین اخلاص ایشان در برابر خدا بود به طوری که عبادت های طولانی آن حضرت نه تنها در منابع شیعی بلکه در منابع اهل سنت هم به چشم می خورد. آن حضرت همه امور اجتماعی (خانواده ، مردم و خلفاء وقت) با معنویت خود به خوبی مدیریت می کردند.

کلید واژه ها: حضرت، عبادت، دعا، معنویت، اخلاص.

۱- مقدمه

یکی از مباحث مهم برای برقراری یک جامعه اسلامی ، مدیریت آن می باشد . در این مبحث توجه به برخوردها و ارتباطات ائمه اطهار علیه السلام می تواند کمک رسان خوبی برای مدیریت جامعه باشد . زیرا حضرات معصومین (علیه السلام) سر چشمه اخلاق و ایمان و معنویت هستند . ائمه اطهار علیهم السلام از جانب خداوند متعال قدرتی به آنان داده شده تا آنچه که با قلب خود شناخته اند جامعه را اداره کنند . مدیریت امامان همراه با معنویت است که از جمله شاخصه های مدیریت میتوانیم به فروتنی و تواضع ، احترام به افکار دیگران ، توجه به زیردستان اشاره کنیم و شاخصه های مهم معنویت ؛ ایمان به خدا ، ارتباط با خود و دیگران و ارتباط با خداوند ، می باشد . هدف از گردآوری این مقاله توجه به مدبر بودن امام سجاد (علیه السلام) در عصری که احتناق شدید از نظر اجتماعی و سیاسی در جامعه پدید آمده بود و آگاهی امام از وضع موجود در جامعه و مدیریت آن به نحو احسن می باشد .

در این راستا مقاله حاضر در سه بخش اصلی ، مدیریت معنوی و گذری بر شرایط اجتماعی و سیاسی شیعیان در عصر امام سجاد (علیه السلام) ، مدیریت معنوی امام سجاد (علیه السلام) در عرصه های مختلف مانند ؛ رفتار های شخصی و ارتباط با افراد و دعایی پر محتوا و پر مغز امام و مدیریت معنوی امام در عرصه ارتباطات اجتماعی می باشد .

ضروریست که همه افراد و مسئولین جامعه ما ، مدیریت های ائمه (علیه السلام) را در تمام عرصه ها بدانند تا بتوانیم جامعه اسلامی را ایجاد کنیم .

اندازه ای متن به شدند به همین دلیل ذر میانه خطبه ، یزید از ادامه آن جلوگیری کرد . سپس برای کسب وجهه مردمی گناه را به گردن ابن زیاد انداخت و با احترام علی بن الحسین (علیه السلام) و دیگر اسرای کربلا را راهی مدینه کرد . از نکات مهم این خطبه این بود که امام سجاد خود و پدر و خاندانش را فرزند پیامبر (صلی الله علیه و اله) نامید ، در حالی که معاویه و امویان می کشیدند تا آنها را از ذریه حضرت علی (علیه السلام) دانسته و اجازه ندهند آنها خود را ذریه پیامبر (صلی الله علیه و اله) بنامد .

مدتی بعد از واقعه کربلا ، مردم ضمن شورش علیه امویان ، شورش حرّه را سامان دادند . این شورش به رهبری عبدالله ، فرزند حنظله معروف به « غسیل الملائکه » بود ، که رنگ ضد اموی و علیه یزید و زندگی ضد اسلامی و غیر دینی او بود . امام سجاد (علیه السلام) و دیگر هاشمیان موضع موافقی در این ماجرا نداشتند . به همین دلیل همراه شماری از افراد خانواده خویش از شهر خارج شد . از نظر امام افزون بر آنکه حرکت مزبور ماهیت شیعی نداشته و دقیقا در خط زیربان بوده ، آن هم به رهبری « عبدالله بن زبیر » از بر پا کنندگان جنگ جمل بوده است . کوچک ترین موضع امام به عنوان رهبری شیعه ، خطیر ترین پیامد را برای شیعه داشت به همین دلیل امام در این حادثه که چندان خط و ربط روشن و بلکه درستی نداشت شرکت نکرد . اضافه بر آن هنگامی که مردم امویان در آغاز امویان را از شهر بیرون راندند . حضرت از روی غیرت و مردانگی ، به همسر « مروان بن حکم » نیز بنا به درخواست مروان پناه داد . طبری نوشته است که این کار به خاطر دوستی قدیمی بین حضرت و مروان بود و این کذب محض است . اصولا امام با آن سن و سال ، آن هم در موقعیتی که پدر و جدش سخت ترین درگیری ها را با این خاندان داشتند ، نمی توانسته رابطه نزدیکی با مروان که می توان گفت چهره امویان بوده ، داشته باشد .

مروان کسی بود که در همان آغاز بیعت گرفتن از امام حسین «علیه السلام» در مدینه از حاکم شهر خواست تا امام را یا وادار به بیعت کند یا او را به قتل برساند . (جعفریان ، ۱۳۷۹ ،

در هنگام طواف وقتی « عبدالملک بین مروان » کسی را دید که اطراف او را از طرف عجاج هاله ای از مجد و عظمت احاطه کرده بود عبد الملک از مردم درباره او سوال کرد ، گفتند علی بن الحسین « علیه السلام » است ، عبدالملک امام را احضار کرد ، و به او گفت ای علی بن الحسین ، من قاتل پدر تو هستم ، چه باعث می شود که به سوی ما نمی آیی ؟ امام به او توجه ای نکرد و پاسخ داد : « قاتل پدر من با آن کاری که انجام داد دنیای پدر من را تباه کرد ، و پدرم آخرت او را خراب کرد ، پس اگر دوست داری تو ان باشی باش .»

غرور عبدالملک شکست و گفت : لیکن به نزد ما بیا تا از دنیای ما بهرمند شوی ، امام از جواب به او امتناع کرد .

در جایی دیگر امام « علیه السلام » نامه ای به عبدالملک نوشت و او را به تقوای از خدا و لزوم اطاعت از او فراخواند و این نص آن است : « اما بعد ، هیچ چیز تئرا بلند نمی کند جز خدا و تو نیازمند به او هستی ، اگر تو از طریق او عالی شدی ، پس مردم را برای او ببخش ، زیرا تو از طریق او قدرت مند شدی ، و به سوی او بر می گردی ، والسلام ... » (القریشی ، ۱۳۸۵ ، ص ۳۲۳)

این رساله با اینکه مختصر بود ولی از بلیغ ترین رساله ها می باشد و حاوی امور مهم است :
(الف) دعوت به تقوی به خدا که سبب عزت و بزرگی است و ملک و سلطنت دلیل بر آن نیست.
(ب) گرچه عبدالملک سلطنت بزرگی دارد ، او نیازمند به خدای است که می تواند او را از سلطنتش محروم کند .

(ج) دعوت به بخشش از مرتکبین به بعضی از گناهان به سبب تقرب به خدا آن کسی که برگشته همه بندگان به سوی اوست . (القریشی ، ۱۳۸۵ ، ص ۳۲۵)

۴- نتیجه گیری

با توجه به مطالب گفته شده میتوان نتیجه گرفت که نوع رفتار و گفتار و کردار امام سجاد

(علیه السلام) و تمامی ائمه اطهار (علیهم السلام) مدیریت آنان بر جامعه بوده است و در اداره جامعه میتوانند بهترین الگو برای ما باشند. زیرا آنان توجه به دستورات الهی و پیروی از فرامین خداوند متعال را سر لوحه کار خود قرار میدادند؛ به ویژه امام سجاد (علیه السلام) که در غالب دعا دستوراتی را برای داشتن یک جامعه بهتر به ما ارائه داده اند، اگر به برخورد های امام سجاد (علیه السلام) توجه کنیم در میابیم که ایشان هیچگاه در مقابل ظلم و ستم حکام تسلیم نشده و و با آنان برخورد می کردند و همچنین مهربانی امام با زیر دستان و افراد جامعه نشانگر مدبر بودن ایشان است در تمامی عرصه ها می باشد. به امید روزی که با سرلوحه قراردادن فرامین ولی فقیه بتوانیم جامعه اسلامی، معنوی را در کشور عزیزمان حفظ کنیم و این جامعه را به ساحت مقدس امام زمان عجلالله و تعالی تقدیم نماییم.

ان شا الله ...

فهرست منابع

۱. انصاریان، حسین، دیار عاشقان تفسیر جامعه صحیفه سجادیه حضرت زین العابدین (علیه السلام)، ج ۱، بی جا، انتشارات پیام آزادی، ۱۳۷۱.
۲. پیشوای، مهدی، سیره پیشوایان نگرشی به زندگی اجتماعی و سیاسی و فرهنگی امامان معصوم (علیهم السلام)، چاپ بیست و پنجم، بی جا، موسسه امام صادق (علیه السلام)، بی تا.
۳. ترابی، احمد، امام سجاد (علیه السلام) جمال نیایشگران، آستان قدس رضوی، ۱۳۷۹.
۴. جُرّ، خلیل، فرهنگ لاروس عربی به فارسی، سید تبیین، چاپ بیستم، ج ۲، بی جا، انتشارات امیر کبیر، ۱۳۷۳.
۵. جعفر نیا، رسول، حیات فکری سیاسی امامان شیعه (علیهم السلام)، چاپ سوم، قم، انتشارات انصاریان، ۱۳۷۹.
۶. دعایی، محمد حسن، اسوه کامل، تهران، بی جا، انتشارات اطلاعات، ۱۳۸۰.
۷. شهیدی، جعفر، زندگی علی بن الحسین (علیه السلام)، چاپ ۱۵، بی جا، دفتر نشر فرهنگ اسلامی، ۱۳۸۶.
۸. طباطبایی نسب، محمد رضا، زینت پرهیزگاران، چاپ اول، ج ۶، بی جا، موسسه فرهنگی تحقیقات نور الائمه (علیه السلام)، ۱۳۸۹.
۹. عبدوس، محمد تقی، محمد، محمدی اشتهاردی، آموزه های اخلاقی - رفتاری امامان

شیعه علیهم السلام ، چاپ دوم، قم، انتشارات دفتر تبلیغات اسلامی حوزه علمیه قم،
۱۳۸۴.

۱۰. علی کرمی، رضا، مهارت های کسب معنویت و دین داری، بی جا، انتشارات قدمگاه، بی
تا.

۱۱. فلسفی، محمد تقی، شرح و تفسیر دعای مکارم اخلاق، چاپ دوازدهم، ج ۱، تهران،
دفتر نشر فرهنگ اسلامی، ۱۳۸۶.

۱۲. قائمی، علی، در مکتب پیشوای ساجدین امام علی بن الحسین (علیه السلام)، قم،
انتشارات امیری، بی تا .

۱۳. القریشی، باقر الشریف، پژوهش کامل از زندگی امام زین العابدین حضرت سجاد
(علیه السلام)، سید محمد صالحی، ج ۲، بی جا، انتشارات مشکوت، ۱۳۸۵ .

۱۴. مجلسی، محمد باقر، بحار الانوار، موسی خسروی، تهران، کتاب فروشی اسلامیه، ۱۳۶۴.

۱۵. مصری، طیبیه، فاطمه، مصری، شاخصه های مدیریت اسلامی در نهج البلاغه،
کنفرانس بین الملل چهار سوی علوم انسانی، ۱۳۹۴.

۱۶. معلوف، لوئیس، المنجد، محمد بندر ریگی، چاپ ششم، ج ۱، بی جا، انتشارات ایران،
۱۳۷۴.